

Despre principiile canonice fundamentale ale Ortodoxiei¹

Deja de multă vreme se aduc împotriva Bisericii Ortodoxe dezaprobări și acuze în ceea ce privește poziția perseverentă a acesteia în păstrarea unor străvechi rânduieli și forme (aspecte) care constituie, chipurile, obstacole în calea reînnoirii și, în general, a progresului vieții umane și a dezvoltării vieții religioase.

Desigur, considerăm superficială referirea doar la aspectele exterioare convenționale ale vieții bisericești, dezaprobările și acuzele la care se face referire vor fi imposibil de susținut. În fond însă, ele nu se adresează împotriva conținutului esențial al Ortodoxiei, care se cuprinde în adevărul credinței și în principiile generale de organizare și funcționare ale acesteia.

Prin urmare, am considerat de bun augur ca, cu ocazia ceremoniei oficiale de astăzi, să întreprindem o scurtă investigare a principiilor canonice fundamentale ale Bisericii Ortodoxe, nu ca justificare împotriva acuzatorilor, ci în mod deosebit pentru a clarifica din punct de vedere canonic, atât cât este cu putință, viața Bisericii Ortodoxe celor indignați, care lovesc în aceste principii, și mai ales în perseverența cu care se păstrează și se apără elementele fundamentale ale esenței acesteia.

În general, principiile canonice fundamentale ale Ortodoxiei se cuprind, pe de o parte, în charta constituțională universală a Bisericii, care constă în colecția Sfințelor Canoane, pe de altă parte, în practica îndelungată și constantă a vieții bisericești devenită obicei al dreptului canonic. Unele dintre aceste principii au conținut sau fundament dogmatic, iar nu numai fundament juridic sau canonic. Astfel, pe baza conținutului putem să le împărțim pe acestea în două categorii.

În prima categorie sunt cuprinse principiile canonice fundamentale cu conținut sau fundament dogmatic:

1. principiul eclesiologic-instituțional;
2. principiul organic sau constituțional bisericesc;
3. principiul ecumenicității;
4. principiul ierarhic;

¹ Prelegere susținută de către Părintele Profesor Liviu Stan de la Institutul Teologic de grad Universitar București, cu prilejul ceremoniei de acordare a titlului de „doctor honoris causa” de către Universitatea din Tesalonic (Grecia), prelegere publicată în revista *Θεολογία*, vol. 39, nr. 1-2/ianuarie-iunie 1968, p. 5-18.

Pr. Prof. Liviu Stan

5. principiul sinodal;
6. principiul economiei;
7. principiul autonomiei externe și
8. principiul loialității față de stat.

În a doua categorie sunt cuprinse următoarele principii canonice fundamentale cu fundament juridic sau canonic:

1. principiul autocefaliei;
2. principiul autonomiei interne;
3. principiul nomocanonic și
4. principiul teritorial.

Principiile primei categorii sunt exprimări juridice și canonice ale adevărilor dogmatice, învățături de căpătâi ale Bisericii, care se aplică la organizarea comunitară a vieții creștine. Aceste aplicări se manifestă în relațiile concrete de viață, în învățătura despre ființa Bisericii, în modul de articulare și lucrare a Bisericii, în modul prin care se face vădită autenticitatea Bisericii, în modul prin care se exercită puterea bisericească, cât și prin modul în care se comportă Biserica față de celelalte forme de organizare ale vieții umane și în mod deosebit față de stat.

Principiile canonice cu fond juridic și canonic constituie exprimări ale modului prin care Biserica a rânduie și a organizat, în prevederi generale, structurile cele mai potrivite ale acesteia, prin care și-a reglementat legăturile dintre marile centre teritoriale ale acesteia, ca efect al relațiilor vremii și, mai apoi, al legăturilor acesteia cu principalii factori externi cu care intră în contact viața administrativă a Bisericii și, firește, cu granițele statale și cu legile.

Desigur că la principiile menționate mai sus se pot adăuga și altele, iar sistematizarea acestora e posibil să se facă și în alt mod. Totuși, analiza și cercetarea amănunțită a celor mai importante principii canonice ale Ortodoxiei le va aduce în mod necesar într-o clasificare asemănătoare acestora, făcută după ponderea conținutului, după sfera aplicării acestora și după ethosul ortodox pe care îl exprimă.

Principiile amintite au devenit atât de cunoscute, încât și numai enumerarea acestora este în măsură să stârnească suficiente cunoștințe, care le vor face pe acestea inteligibile tuturor slujitorilor și celor ce se ostensesc în sânul Bisericii Ortodoxe. De aceea consider fără sens o analiză amănunțită a acestora. Dimpotrivă, voi încerca să subliniez tot ceea ce este mai caracteristic și mai esențial în concepția canonică a Ortodoxiei și în perseverența acesteia în manifestarea ei tradițională.

În primul rând, tratăm așa-zisul principiu eclesiologic-instituțional.

Prin acest principiu fundamental Ortodoxia a înțeles și continuă să înțeleagă adevărul revelat că Biserica a fost întemeiată și înzestrată, ca și comunitate văzută, cu toate mijloacele pentru realizarea sfințeniei și a lucrării mântuitoare a ei. Lu-

crarea ei, aşadar, se desfăşoară în spaţiul văzut al comunităţilor locale şi în spaţiul eclesiologic al întregii lumi. Aceste două aspecte se prezintă ca doi poli ai lucrării mântuitoare a Bisericii. Manifestarea acestor aspecte în desfăşurarea lucrării Bisericii depinde atât de natura şi lucrarea harului dumnezeiesc, cu care este înzestrată Biserica, cât şi de natura şi modul lucrării oamenilor, care nu sunt numai instrumente ale stricăciunii şi decăderii, ci, dimpotrivă, datorită lucrării harului, sunt şi mijloace ale transformării lor în „corturi” ale harului dumnezeiesc.

Principiul eclesiologic-instituţional se reflectă în întreaga învăţătură a Bisericii, precum şi în viaţa şi lucrarea ei, şi subliniază caracterul comunităţii văzute a Bisericii, organizate după legiuri religioase şi omeneşti-comune de convieţuire socială.

Acest principiu este concretizat cel mai deplin, desigur, în legislaţia canonică a Bisericii, care exprimă cuprinzător viaţa şi lucrarea Bisericii, potrivit mijloacelor umane comune, îmbracă şi constituie prin dispoziţii organizatorice şi cu aspecte istorice o realitate care depăşeşte istoria.

Întreaga istorie şi actuala lucrare a Bisericii mărturisesc utilitatea şi necesitatea prezenţei şi lucrării Bisericii ca instituţie, care, având un aspect comunitar-văzut, se organizează pe fundamentele dreptului.

Eficacitatea prin care propovăduieşte şi lucrează Biserica folosindu-se de acest principiu arată cât de greşită este părerea acelor care blamează Ortodoxia, cum că aceasta, prin instituţionalizare, şi-ar fi pierdut atât natura, cât şi eficienţa ei harică-mântuitoare.

Principiul eclesiologic-instituţional constituie „alfa” principiilor canonice ale Ortodoxiei şi din acesta rezultă sau, cel puţin, pe acesta se sprijină toate celelalte principii canonice de organizare şi funcţionare a Bisericii Ortodoxe.

Nu mai puţin caracteristic şi în mod deosebit ortodox este principiul organic, numit şi principiul constituţional-bisericesc sau, mai bine spus, principiul participării laicilor la întreaga lucrare a Bisericii.

Studierea acestui principiu, precum şi a principalelor aspecte practice ale acestuia, a fost cauza multor discuţii între cercetătorii teologi din Grecia, multe studii şi articole au fost scrise, dintre care amintesc aici strălucita contribuţie a fostului coleg, profesor de Drept Canonic de la Facultatea de Teologie a Universităţii din Tesalonic, Preafericitul Părinte Ieronim Kotsoni, actualul Arhiepiscop al Atenei şi al întregii Grecii.

Interesul viu care a fost arătat asupra acestei probleme de către teologii greci, în cadrul Bisericii greceşti, a atras mare atenţie din partea întregii lumi ortodoxe, iar mintea şi inima teologilor români s-a aflat întotdeauna alături de aceia care s-au poziţionat în favoarea principiului organic sau constituţional-bisericesc.

Se numeşte, aşadar, principiu organic întrucât prin acesta se exprimă adevărul că Biserica are o anume structură organică, ce se aseamănă unui organism, şi

Pr. Prof. Liviu Stan

că lucrarea acesteia se desfășoară potrivit unor legi asemănătoare cu acelea care conduc viața și lucrarea oricărei forme de viață în mod organic alcătuită, în sensul că toate părțile organismului bisericesc sunt interesate de înfăptuirea și realizarea în mod eficace a întregii lucrări a Bisericii.

I se spune, așadar, și principiu constituțional-bisericesc întrucât el exprimă rațiunea prin care se constituie atât unitățile bisericești, cât și organele de administrație ale Bisericii, care se conduc, se formează sau contribuie la exprimarea voinței tuturor membrilor Bisericii, și nu la principiul voinței unuia, sau a unei categorii de membri, sau nașterii lui de la sine sau în mod automat. Și întrucât unitățile și organele administrative ale Bisericii se constituie astfel, adică organic, în același mod se desfășoară și lucrarea acestor organisme, prin conlucrarea eficientă a tuturor membrilor Bisericii, astfel încât, prin aplicarea principiului organic sau constituțional-bisericesc, elementul laic apare cu o misiune majoră în cele mai importante lucrări din viața Bisericii, acest principiu numindu-se și principiul participării mirenilor la lucrarea Bisericii.

Din ultima formulare a acestui principiu reiese poziția și importanța elementului laic în viața și lucrarea Bisericii. Acest aspect trebuie, în mod firesc, să fie luat în considerare în relație cu celelalte două elemente, care alcătuiesc organismul bisericesc, respectiv: clerul și monahismul. Toate aceste trei elemente se găsesc indisolubil legate în formarea, structura și articularea trupului văzut al Bisericii, ca și în însăși lucrarea comună pentru înfăptuirea tuturor acelor acte prin care se realizează scopul Bisericii, în perspectivă soteriologică, și a acelor acte care aparțin lucrării învățătoarești, sfințitoare și administrative sau juridiciale a Bisericii.

Fiecare dintre elementele amintite aduce, pe rând și în mod corespunzător, responsabilitate pentru întreaga lucrare a Bisericii, care nu se poate înfăptui în mod exclusiv de către cler, și nici numai de către ceilalți membri ai Bisericii, ci doar prin conlucrarea apropiată a tuturor acestora, după modalități stabilite prin diferite drepturi și obligații, prevăzute de legislația concretă sau de obiceiurile bisericești, profund fundamentate pe învățătura Bisericii, în mod strălucit exprimată de prima epistolă către Corinteni (12, 12-31).

Constituind, așadar, un organism, Biserica are nevoie de toate elementele care o compun, pentru că în lipsa acestora e cu neputință realizarea lucrării ei. Din cele de mai sus reiese faptul că, atât pentru cler, cât și pentru popor, constituie un imperativ nu numai responsabilitatea religioasă și morală a ajutorării reciproce și a conlucrării, ci și responsabilitatea legislativă din partea clerului de a-i chema pe credincioși la conlucrare permanentă și în toate sferile lucrării preoțești, desigur în formele și la nivelul stării harice potrivite credincioșilor.

Din perspectivă istorică considerăm că acest aspect al conlucrării asigură continuitatea dintre trecut și viitor și că întreaga lucrare a trupului bisericesc se

Despre principiile canonice fundamentale ale Ortodoxiei

prezintă ca lucrare cu adevărat dumnezeiască, care e asumată în mod eficient în vederea mântuirii, iar lipsa acesteia constituie absolutism clerical și deviere de la misiunea sfântă a Bisericii.

Luând în considerare poziția și importanța tuturor categoriilor de membri în viața Bisericii, Conciliu II de la Vatican s-a aflat în postura de a recunoaște el însuși, contrar cu îndelungata practică a Bisericii Romano-Catolice, justetea poziției constante a Ortodoxiei în această problemă, introducând în hotărârile cu referire la misiune, următoarea lămurire ziditoare: **„Biserica nu este cu adevărat întemeiată, nu trăiește deplin și nu există ca semn absolut al lui Hristos între oameni, dacă elementul mirean lipsește sau dacă acesta nu conlucrează cu ierarhia”** (Decretul despre misiune, din data de 7 decembrie 1965, paragraful 21).

Aproape neglijat sau foarte puțin explicat în trecut, însă din zi în zi tot mai adus în lumina evoluției vieții bisericești, în ultimii zeci de ani, este principiul ecumenicității.

Acest principiu, aflat într-un mod atât de fericit în legătură cu lucrarea în desfășurare în sânul Ortodoxiei, ca și cu interesul dominant în întreaga lume creștină, în frunte cu Mișcarea Ecumenică, este un principiu străvechi și constant al Ortodoxiei, și atât de firesc, încât nici măcar nu se simte nevoia vreunei sublinieri speciale sau a vreunei dezvoltări a lui.

Concretizarea acestui principiu se face prin întrunirea de Sinoade Ecumenice, ca, de asemenea, și prin înțelegerea constantă și prin cooperarea întregii Ortodoxii, în spiritul ecumenicității de pretutindeni, prin așa-numita „înțelegere a Bisericii dispersate” („Consensus Ecclesiae”).

Principiul ecumenicității este opusul exclusivismului, este principiul prin excelență al unității universale a Bisericii, înfăptuită nu prin solitudine, ci prin unitatea pluridimensională a întregului trup bisericesc.

Acest principiu a legat întotdeauna, și leagă și astăzi, organismele bisericești mai mari sau mai mici, care formează marele trup al Bisericii, reflectând în mod fidel, prin organizarea și lucrarea acestora, universalitatea Bisericii. Pe de altă parte, acesta a impus și impune organisme superioare generale reprezentative, care exprimă plinătatea universalității Bisericii, reflectându-se în lucrarea acestora modul de conviețuire și conlucrare a întregului trup bisericesc.

Manifestarea permanentă în viața bisericească a tuturor unităților locale ale Bisericii impune ca nicio Biserică locală să nu depășească acest cadru al ecumenicității și, respectiv, organismele superioare de conducere ale Bisericii ecumenice să evalueze specificitatea locală (teritorială, geografică, națională și de alt fel) a caracterului vieții și lucrării comunităților locale, ca elemente firești și de neînlăturat, a căror prezență nu poate să nu contribuie la dezvoltarea coerenței și a prestigiului unității în diversitate a Bisericii, în care și constă cu adevărat, în modul cel mai cuprinzător, universalitatea Bisericii.

Pr. Prof. Liviu Stan

Ca și concluzie, din viața și lucrarea Ortodoxiei, ca și din învățătura dogmatică a acesteia, rezultă că principiul canonic al ecumenicității desăvârșește cupola întregului trup al Bisericii, pe care au proiectat-o celelalte două principii amintite, mai ales principiul eclesiologic-instituțional și cel organic sau constituțional-bisericesc.

Aceste trei principii percepute prin coerența lor însăși și a acestora între ele, prin efectele pe care le produc până astăzi în viața și lucrarea Bisericii, prin convingerea neclintită că ele pot să dea siguranță și pe mai departe întregii lucrări mântuitoare a Bisericii în orice condiții produse de schimbările istoriei, sau de schimbările permanente ale societății umane, ilustrează în cel mai sigur mod faptul că ele nu au prezentat și nu prezintă obstacole în calea dezvoltării sau a progresului vieții umane în general, și nici în calea dezvoltării formelor de viață religioasă. Pe de altă parte, ele ne oferă nouă certitudinea că, în orice moment al existenței istorice a vieții umane și a Bisericii, păstrarea și menținerea fidelă a acestor principii va asigura – din perspectiva contactului viu și direct cu realitatea vieții umane – nu numai prezența eficientă a Bisericii în viața umanității, dar și împlinirea misiunii ei mântuitoare, în orice situație.

Dintre principiile canonice fundamentale ale Ortodoxiei, principiile: ierarhic și sinodal, ca și principiile canonice cu conținut dogmatic, s-au aflat în ultimul secol în centrul multor discuții și al preocupărilor bisericești, din cauza discuțiilor și a hotărârilor Conciliilor Vatican I și II.

Aceste două principii canonice fundamentale sunt suficient de limpezi și expli-cite într-un mod atât de clasic, astfel încât nu ar fi fost nevoie să insistăm asupra lor, dacă nu ar fi fost aduse în discuție în vederea denaturării fundamentului lor dogmatic.

Să analizăm prima dată principiul ierarhic.

Învățătura dogmatică a cărei formulare o constituie principiul ierarhic este învățătura despre preoție în general și mai ales despre instituirea de către Sfinții Apostoli, potrivit poruncii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, a celor trei trepte ale ierarhei bisericești: a diaconatului, a preoției și a episcopatului. Cele trei trepte ale preoției Noului Testament sau ale preoției instituite în chip dumnezeiesc sunt atât parte a moștenirii Tradiției Bisericii de la Sfinții Apostoli, cât și principalele elemente ale păstrării moștenirii și succesiunii apostolice, fundamentate pe credința dreaptă și pe întreaga putere bisericească, Biserica fiind înzestrată cu toate mijloacele necesare împlinirii lucrării ei mântuitoare și cu cele ce decurg din harul sfințitor, din Preoția transmisă ca Sfântă Taină.

În opoziție cu această învățătură clară despre moștenirea sau succesiunea apostolică s-a dezvoltat și cunoscută învățătură despre așa-zisa succesiune apostolică sau moștenire petrină, care s-a dat, chipurile, doar scaunului roman, în scopul coordonării superioare a celor trei trepte ale preoției Noului Testament, ca și o a

patra treaptă, care nu numai că va fi superioară celorlalte trei, dar de aceasta va depinde orice misiune a lor, care nu ar fi posibil să se înlăptuiască fără conlucra-rea cu un deținător al acestei trepte. Cu alte cuvinte, în învățătura despre ierarhia bisericească și, în continuare, în tot ceea ce se referă la principiul ierarhic ca principiu canonic fundamental al vieții bisericești s-a introdus un element nou, contrar întregii învățături și lucrări a primului mileniu din viața Bisericii. Această poziție contrară denaturează esența învățăturii despre ființa Bisericii și a învățăturii despre natura și menirea slujirii preoțești și, în consecință, acest principiu ierarhic fundamentat pe Sfânta Scriptură și pe Sfânta Tradiție. Astfel, pentru evidențierea importanței reale a principiului ierarhic, ca și pentru promovarea cât mai simplă și mai limpede a adevărului pe care îl exprimă acest principiu, am considerat necesar să încercăm clarificarea acelor aspecte neglijate de pretenția neîntemeiată amintită, și anume că este imposibil să existe și o a patra treaptă sacramentală în slujirea preoțească a Noului Testament, ca treaptă derivată a însemnatului de altădată „Pontifex Maximus”.

a) Este, așadar, cunoscut că, potrivit mărturiei sigure și absolut autentice a multor canoane ale Sinoadelor Ecumenice (canoanele 6, 7 ale Sinodului I Ecumenic; canoanele 2, 3 ale Sinodului II Ecumenic; canonul 28 al Sinodului IV Ecumenic; canonul 36 al Sinodului V Ecumenic), ca și potrivit mărturiei primului canon, cu înțeles deplin prin caracterul lui împăciuitoare, al Sinodului din anul 879 ținut în Biserica „Sfânta Sofia” din Constantinopol, în timpul patriarhatului marelui Fotie, Biserica cea una și nedespărțită nu cunoaște decât trei trepte ale preoției instituite în chip dumnezeiesc, iar în relațiile dintre ierarhi se recunoaște doar o întâietate în cinste, care duce la o ordine de onoare ierarhică a principalelor scaune ale Bisericii Universale. Nicio iotă, nici cel mai mic detaliu din hotărârile Sinoadelor Ecumenice, din hotărârile celor mai importante și mai înalte organisme autentice ale Bisericii, nu certifică existența vreunei alte întâietăți în Biserică decât numai întâietatea onorifică între scaunele de frunte ale Bisericii primare (Roma, Constantinopol, Alexandria, Antiohia și Ierusalim) și nici nu se face vreo aluzie că ar fi existat vreun ierarh suprem, încununat cu întreaga putere a Bisericii, și a cărui autoritate să se exprime infailibil în probleme de credință.

În afara canoanelor Sinoadelor Ecumenice, prin care se hotărăște cu strictețe ordinea ierarhică onorifică a principalelor scaune ale Bisericii primare, neîngăduindu-se vreo discuție asupra vreunei jurisdicții majore sau vreo lucrare preferențială de altă natură a vreunui scaun, amintim aici situația Întâistătătorului scaunului Romei (Papa Honorius), condamnat în mod irevocabil ca eretic de primul canon al Sinodului Trulan, act de maximă autenticitate eclesială, în fața căruia, și a altor canoane menționate, orice alte mărturii, de orice natură ar exista, nu pot să aibă valoare concludentă.

Chiar dacă am presupune că ar fi existat de la Sfinții Apostoli instituirea vreunei trepte ierarhice superioare arhieriei, modalitatea prin care s-ar considera că această treaptă se cuvine Romei arată, pe cât se poate de clar pentru oricine ar cerceta foarte atent lucrurile, lipsa de fundament a unei astfel de demnități.

b) Cunoașteți, de altfel, că în timp, potrivit argumentației romano-catolice, episcopul scaunului roman s-a considerat succesor al Apostolului Petru – episcop prin care se va transmite puterea ierarhului suprem sau a conducătorului responsabil de întreaga Biserică, înzestrat cu harul corespunzător, superioritate pe care o moștenesc ceilalți episcopi urmași lui –, fapt care nici măcar nu se sprijină pe revelația dumnezeiască a Noului Testament. Dar nici în revelația nescrisă nu e posibil să se găsească ceva care să justifice pretenția existenței anumitor rânduieli bisericesti esențiale și definitive de organizare, înainte de a se stabili definitiv învățătura de credință. Astfel, este evident că în lucrarea inițială de sedimentare și de promovare a credinței nu a fost posibilă definitivarea organizării Bisericii și, mai cu seamă, în elementele ei esențiale. Prin urmare, este vădit că, înainte de sistematizarea și fixarea conținutului revelației dumnezeiești, nu a fost posibilă cristalizarea vreunei atitudini care să se bazeze pe un cap ierarhic superior de putere al Bisericii, încât această atitudine ar fi însemnată că în acest ierarh ar fi înrădăcinată într-o măsură mult mai mare decât în vreun Apostol, ba chiar în toți Apostolii, puterea discernământului și a fixării în scris a adevărului revelat. Cu alte cuvinte, acest ierarh ar fi avut, de exemplu, dreptul să supună încuviințării sale scrierile Apostolului Ioan, care nu erau încă adunate, și să dispună eventualitatea evaluării lor.

Credem că din această perspectivă lucrurile sunt foarte clare, concluzia este că nu a existat și nici nu există posibilitatea de a exista vreun ierarh care să fie deasupra puterii frățietății apostolice sau, mai exact, a întregii puteri bisericesti, care constituie conținutul moștenirii sau succesiunii apostolice. Această putere nu au avut-o nici Sfinții Apostoli, încă nici în comun, aceasta fiind în mod exclusiv a Mântuitorului Hristos, realizându-se numai prin lucrarea Duhului Sfânt. Și atunci, cum să fie posibil să-ți imaginezi, fără să păcătuiești împotriva Duhului Sfânt, existența sau poziția de ierarh care să fie înzestrat cu atâta putere încât să fie posibil să-L înlocuiască pe Mântuitorul Hristos și pe Duhul Sfânt?

c) Alt punct de vedere despre presupusa poziționare a deținătorului scaunului Romei, ca succesor al Apostolului Petru și ca episcop al unei puteri superioare asupra întregii Biserici, este acela care decurge din întrebarea: Cum ar fi posibilă constituirea unei astfel de poziții de ierarh, de vreme ce în acel moment trăiau cel puțin doi dintre Apostolii Domnului, respectiv cu certitudine Evanghelistul Ioan, probabil și Apostolul Toma? Este, așadar, posibilă o astfel de imaginație și o astfel de accepțiune, fără să se păcătuiească împotriva Duhului Sfânt, ca un simplu episcop să dețină însușirile Sfinților Apostoli – de vreme ce starea apostolică

nu se transmite ca slujire bisericească după trecerea la cele veșnice a Sfinților Apostoli –, să aibă impertinența de a-și asuma titlul de superior chiar și Sfinților Apostoli și de conducător al Bisericii, cu drepturi superioare chiar și poziției Evanghelistului Ioan, în viață atunci, care se afla în fruntea poziției și drepturilor celor mai înalți slujitori ai Bisericii, instituți în mod personal și direct de către Însuși Mântuitorul Hristos?

Niciun raționament nu ne oferă vreun motiv să acceptăm aceste interpretări greșite, deoarece acestea se opun nu numai logicii, dar și revelației și tuturor realităților istorice. Și chiar dacă am accepta că, nu din proprie inițiativă, ci din rătăcire, a fost creată o concepție atât de eronată din partea Bisericii Romano-Catolice, aceasta nu înseamnă că rătăcirea poate să înlocuiască adevărul.

Dacă analizăm, așadar, cunoscutul postulat al Bisericii Romano-Catolice despre episcopul succesor al Apostolului Petru pe scaunul Romei, în relație cu învățătura Noului Testament și cu faptul existenței în viață a Apostolilor de atunci, rezultă, fără obiecție, că nu a existat și nici nu există fundament real pentru o presupusă exercitare a puterii de către episcopii romani ca super-episcopi sau super-apostoli și – vai ce necuviință! – ca persoane asimilate Sfintei Treimi, cu dreptul jurisdicției universale sau de orice altă natură în sânul Bisericii.

Aceste realități sunt contrazise de principiul ierarhic care, ca principiu fundamental al Ortodoxiei și ca strălucire a adevărului, sub niciun motiv nu suportă schimbare, nici nu permite deviere. Prin aceasta importanța eclesiologică a acestui principiu ierarhic apare sub altă lumină, iar înțelegerea acestuia dobândește ample și profunzime.

Ultimul principiu în legătură cu care vom încerca să subliniem anumite considerente este principiul sinodal.

Acest principiu este foarte cunoscut, prin urmare nu este nevoie să insistăm asupra lui. Se cunoaște că el este consacrat în istorie și în viața actuală a Bisericii, atât prin sinoadele arhierilor, cât și prin sinoadele mixte.

Învățătura și practica permanentă a Bisericii nedespărțite a fost superioritatea sinodalității, puterea care susține întreaga Biserică fiind sinodalitatea, care e reprezentată de Sinodul Ecumenic, în diferite alte părți ale Bisericii de alte feluri de sinoade, în funcție de unitățile bisericești existente în Biserică Universală.

Principiul conducerii sinodale a Bisericii, la toate nivelurile, este recunoscut teoretic și practic de către Biserică Apuseană, de multe secole, încă și după schisma cea mare.

La Conciliul II Vatican a avut loc această recunoaștere. Însă, cu toate încercările și insistențele, Conciliul nu a satisfăcut dorințele justificate ale acelor care militau pentru reșezarea acestui principiu între principiile canonice fundamentale ale Bisericii Apusene.

Pr. Prof. Liviu Stan

Care sunt felurile de manifestare ale principiului sinodal, la care a făcut referire Conciliul II Vatican și care exprimă în mod clar reînnoirea la trecut?

- Sinodul episcopilor, care dublează curia romană în orice împrejurare;
- Conferințele naționale ale episcopilor Bisericilor locale, cu anumite responsabilități clare, potrivit, chiar și numai în parte, cu canonul 34 apostolic;
- Comisiile permanente și sinoadele permanente ale conferințelor naționale ale episcopilor;
- Conferințele eparhiale ale preoților și conferințele pastorale eparhiale.

Încercarea de reînnoire, manifestată de Conciliul II Vatican în dispozițiile de organizare și de conducere ale Bisericii, a creat o mare speranță de concretizare (a principiului sinodal, n.n.) în conținutul hotărârilor acestui conciliu. În orice caz, acestea au adus la lumină, chiar și numai în mod teoretic, principiul sinodal și au încercat pe fundamentul acestuia să înfăptuiască reînnoirea adevărată a eclesiologiei, a învățaturii despre natura și lucrarea Bisericii.

Contrar cu acest mod apusean de receptare a principiului sinodal și a poziției lui în viața Bisericii, modul prin care e înțeles și e păzit acesta în întreaga Biserică Ortodoxă reflectă în el cum se cuvine deplinătatea adevărului.

Analizând principiul sinodal în relațiile sociale inevitabile și în relațiile canonice din sânul Bisericii, raportat la învățătura bisericească autentică și la cea despre modul de instituire și practicare al acestuia, în scopul împlinirii misiunii mântuitoare a Bisericii, principiul sinodal e socotit, imediat după principiul ierarhic și după celelalte trei principii canonice fundamentale, între cei mai importanți piloni susținători ai edificiului Bisericii. Acestea asigură dănuirea Bisericii și a lucrării ei pe parcursul veacurilor, legând condițiile comune obiective ale istoriei umane de o realitate care depășește istoria și de o lucrare care, ca și lucrare a lui Dumnezeu în lume, se află deasupra lumii.

Evaluând în ansamblu principiile canonice fundamentale ale Ortodoxiei, ele constituie vama împrejmuită cu fier a Bisericii, care contribuie, ca și instituția și lucrarea Bisericii, la menținerea echilibrului necesar, ce cu anevoie s-ar putea menține de o altă instituție umană.

Prin intermediul acestui echilibru experimentat, Biserica Ortodoxă oferă sprijin solid și părtășie la progresul vieții fiecărui neam, în fiecare mediu în care își desfășoară activitatea. De aici și atașamentul tradițional al popoarelor noastre față de Ortodoxie.

Modalitatea prin care sunt exprimate principiile fundamentale canonice ale Ortodoxiei în legislația de astăzi a Bisericilor Ortodoxe Autocefale și Autonome reiese în tot locul și permiteți-mi, ca și slujitor al Bisericii Ortodoxe Române, să spun că atașamentul poporului nostru față de Biserica Ortodoxă a înaintașilor lui este mare și acesta se manifestă plenar, deoarece prin legislația aflată în uz astăzi

Despre principiile canonice fundamentale ale Ortodoxiei

în Biserica Ortodoxă Română se asigură poporului nostru prezența și contribuția activă la viața bisericească.

Păzitorul acestei legislații, care concretizează principiile canonice fundamentale ale Ortodoxiei prin diferite noi exprimări, este luminatul și experimentalul nostru Întâistătător, Preafericitul Părinte Patriarh Justinian, împreună cu Sfântul Sinod. Biserica Ortodoxă Română, susținând în mod statornic propria tradiție, păzind rânduieile canonice, prin supravegherea Sfântului Duh, încearcă să împlinească cu dăruire slujirea lui Dumnezeu și a credincioșilor ei.

Rămânând în cadrul învățaturii și al principiilor canonice fundamentale, credința ortodoxă nu încetează să urmărească cu deosebită atenție evoluția istorică a vieții umane, precum și evoluția istorică a formelor de viață religioasă a oamenilor. Biserica Ortodoxă dă dovadă de prezență vie și lucrează cu principii universale reale, în toate realitățile din cadrul mediului în care e chemată să activeze, prin toate modurile de înțelegere pe care le promovează oamenii și, de asemenea, față de formele și posibilitățile de progres în toate domeniile vieții umane.

Ortodoxia nu este nici obstacol, nici piatră de scandal în calea dorințelor nati-ve și a încercărilor oamenilor de toate categoriile, independent de nivelul evoluției și condițiilor sociale în care se află. Datorită principiilor ei canonice de organizare și de conducere, Biserica Ortodoxă lasă toată libertatea de manifestare a acestor dorințe și încercări. Mai degrabă, Ortodoxia urmează în mod inevitabil înclinațiilor în-născute ale tuturor oamenilor, de vreme ce ea înțelege să-L slujească pe Dumnezeu, slujindu-i pe oameni și neidolatrizând niciuna din formele pe care le îmbracă viața umană, gândind astăzi, ca și în trecut, că numărul acestor forme nu e posibil să fie vreodată atât de mare și atât de variat, încât să cuprindă toată plenitudinea pe care o încredințează Ortodoxiei Împărăția lui Dumnezeu, atât pe pământ, cât și în cer.

Traducere din limba greacă:
Diac. Dr. Ștefan L. Toma²

Abstract: *This paper is a brief investigation of the fundamental Orthodox canonical principles, aimed at clarifying, from a canonical point of view, the life of the Orthodox Church before the eyes of the indignant who attack its principles and the perseverance with which it defends the fundamental elements of its essence. The main conclusion of this investigation is that Orthodoxy is no obstacle in the way of innate desires and people's aims. The Orthodox Church gives these desires and aims the possibility to freely manifest themselves. Moreover, the Orthodoxy inevitably follows people's innate inclinations, as it serves God by serving people and by rejecting idolization.*

² Mulțumesc Pr. Conf. Dr. Irimie Marga pentru disponibilitatea revizuirii prezentei traduceri în limba română.